

- א. אף לאוין שאין עמהם עשה, אין כבוד אב ואם דוחה אותם (עתוס'; רשב"א ועוד).
- והוא הדין לאיסורין דרבנן, כבוד שמים עדיף מכבוד ואם ואם, והלא גם האב מצווה באיסור זה (עפ"י רמב"ם; מאירי; תרומת הדשן מ. וע' חפץ חיים כלל א באר מים חיים אות ח; קובץ הערות יח,א; הר צבי).
- ב. לא שמענו שאין דוחים איסורי תורה אלא מורא וכבוד, אבל דבר הכרוך בבזיון אב ואם, הואיל ועובר עליו בארור מקלה אביו ואמו, אינו נדחה מפני מצוה אחרת (עפ"י שו"ת משיב דבר ח"ב נ. וכן צדד בקובץ הערות יז,א).
- ג. יש אומרים שכיבוד אב ואם באופן שמתעסק בעיקר הכיבוד, כגון בשחוט לי בשל לי [שלא כ'הבא לי גוזלות], דוחה הכיבוד לא-תעשה גרידא (ע' ריטב"א; קובץ הערות יג,ב). ואין כן דעת התוס' והמאירי.
- ד. היה עסוק בכבוד אביו ובאה אבידה לידו – אינו נפטר מלהתעסק בה שאעפ"י שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, הואיל ומוזהר ב'לאו' מלהתעלם, אינו נפטר ממנו (ע' קובץ הערות ח,ט; חדושי ר' שלמה היימן לז).
- ומבואר שבשאר מצוות עשה – פטור הואיל והוא עסוק במצות כבוד אב ואם. ויש שאינם סבורים כן (ע' בשו"ת בנין שלמה ח"ב יו"ד יח; הערות במסכת סוטה מד:).

דף ו

- ח. א. מה דרשו בסוגיא מהכתוב את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'?
- ב. איזהו מורא מקדש?
- ג. לא תבערו אש בכל משבת יכם – מה בא ללמדנו, והלא חובת הגוף היא ודאי נוהגת בכל מקום?
- א. את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'. מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת, אף מורא האמור במקדש לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש. רש"י כתב שבשבת אין מצות מורא מיוחדת, וכן הוא בפירושו הראב"ד לתורת כהנים (קדושים ז,ז), אבל בספר יראים (צח) כתב שיש מצות מורא בשבת שהוקשה לשבת, ומהו מוראו – שיחשוב לכבדו ולשמרו ולהיות חרד על הדבר, ולא מהשבת אתה ירא אלא ממי שהזהיר עליה על כך.
- ומה שמירה האמורה בשבת לעולם, אף מורא האמור במקדש לעולם – גם בזמן שאין בית המקדש קיים. יש מהאחרונים שכתב שלדעת האומר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא לעתיד לבוא, אין מורא מקדש מדין תורה בחורבנו (עפ"י טורי אבן מגילה כח:). ויש חולקים (עפ"י ערוך לנר. וע' מנחת חינוך רנד שהספק בדבר).
- עוד שנו בברייתא: יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת, תלמוד לומר את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו – כולכם חייבים בכבודי. ופירשו בגמרא שאין צריך לכך קרא, שכבר שמענו ממקום אחר – אלא הוצרך הכתוב לכדלעיל.
- רש"י בשבועות (טו): כתב שאין בנין בית המקדש דוחה יום טוב משום הכתוב הזה, שימים טובים בכלל 'שבתות'. ולכאורה לפי המסקנא לאו דוקא. וצ"ע. ע"ע בשו"ת עמודי אור כו, יג.

ב. איזהו מורא מקדש – לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו בפונדתו (ארנק שאזור בו מתניו. רש"י) ובאבק שעל רגליו, ולא יעשנו קפנדריא (= קיצור דרך), ורקיקה מקל וחומר [ומה לבוש שק שאינו מאוס אין לבוא אל שער המלך, קל וחומר רקיקה המאוסה. אמר ריב"ל: כל הרוקק בהר הבית בזמן הזה, כאילו רוקק בבת עינו שנאמר והיה עיני ולבי שם כל הימים. עפ"י ברכות סב].

לא יכנס במעות הצרורים לו בסדינו (ברכות סב). ודוקא בפרהסיא אסרו שנראה כהולך שם לסחורה, אבל מותר ליכנס במעות המוצנעות (תוס' פסחים ז. ד"ה בהר).

לא יקל ראשו כנגד שער המזרח, וכן אין להיפנות במקום חשוף לכיוון המקדש. ע' פרטי הדינים בברכות סא. משמע בגמרא שדינים דאורייתא הם (ע' אבני נזר י"ד תנ"ד). והמאירי כתב שזהו רק מפתח העזרה ולפנים אבל בהר הבית שהוא 'מחנה לוי', דיני המורא מדברי סופרים.

ג. דרשו מלא תבערו אש בכל משבת יכם שאף בבית דין [שנאמר בענינו בכל מושבת יכם] אין השבת נדחית, שאין בית דין שורפים את החייב מיתה אלא בחול [והוא הדין לשאר מיתות בית דין. ואפילו הכינו הפתילה מערב שבת, אין הורגים בשבת. כן מבואר בסוגיא, כמוש"כ התוס'].

מדברי הרמב"ם (בחיבורו, וכן בספר המצוות ל"ת שכב, וכ"ה בספר החינוך) מבואר שיש אזהרה מיוחדת על בית דין שלא לענוש בשבת, ואף באופן שאין בדבר משום מלאכה, כגון מלקות. [ואפשר שסוגיתנו לא דנה אלא מצד עשה ד'ובערת הרע מקרבך' ולא מצד עצם המצוה להעניש, שהיא אינה אמורה בשבת כלל. עפ"י אבני נזר או"ח מו, ב; רכח. וערש"י].

דפים ה – ז

ט. האם עשה דוחה לא-תעשה שיש בו כרת?

אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת [ואין ללמוד מפסח או ממילה ותמיד שדוחים את השבת, שיש חומרא לכל אחד מהם. וגם משלשתם אין ללמוד במה הצד, שכן ישנן לפני הדיבור].

א. גם במקום שהמצוה תתבטל לגמרי ללא דחיית הלאו, אינה דוחה לאו שיש בו כרת (כן הוכיחו התוס' ו. בד"ה שכן), והקשו שלפרש"י לכאורה יש ללמוד שתדחה באופן זה. וכתבו מפרשים שודאי גם רש"י מודה שכן הוא לפי האמת, וכל דבריו היינו רק לפי מאי דסלקא דעתין שערוה גופא צריכה קרא. ע' תוס' מהר"ם ורבנו פרץ, ועוד).

ב. יש שכתבו ששאר אמוראים מלבד רבא סוברים שעשה דוחה לא-תעשה שיש בו כרת [מלבד במקומות שגילה בהם הכתוב להפך כגון ביבום ובכיבוד אב ואם. וכן אם אפשר לקיים המצוה למחר, כגון קרבנות יחיד ומילה שלא בזמנה] ע' בספר הכריתות ה קפג; מהרש"ל לעיל ד. וע"ע בשבט הלוי ח"ג רג, ד).

ג. מאותו הטעם שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת, שאינו בדומה ללאו דכלאים, כמו כן אינו דוחה ל"ת שיש בו מיתה בידי שמים, הגם שמיתה קלה מכרת (עפ"י שאגת אריה צו, והסכים לזה ר"צ הכהן בספרו אור זרוע לצדיק דפים כח-כט).

דף ז

י. א. דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד – כיצד?

ב. דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש – כיצד?